

Franc Korbar
(1938–2022)

Prispevek je uredila in priredila

dr. Inge Breznik.

Zavod RS za šolstvo

Trobila – telo in duša (posthumno)

Brass Instruments – Mind and Body (posthumous)

Izvleček

Prispevek je nastal v Korbarjevem tretjem življenjskem obdobju kot povzetek izkušenj, ki jih je nabral v svoji pedagoški praksi pri poučevanju trobil. Opisuje tehnične prvine igranja na trobila, od nastavka, dihanja in pihanja do oblikovanja tona. Avtor podaja nekaj rešitev za premagovanje težav pri igranju trobil.

Ključne besede: glasbeno šolstvo, trobila, nastavek.

Abstract

Korbar wrote the article in his third decade of life as a summary of his brass band teaching experience. It covers the technical aspects of brass playing, such as tuning, breathing, blowing, and tone shaping. The author offers some tips on how to overcome difficulties when playing brass instruments.

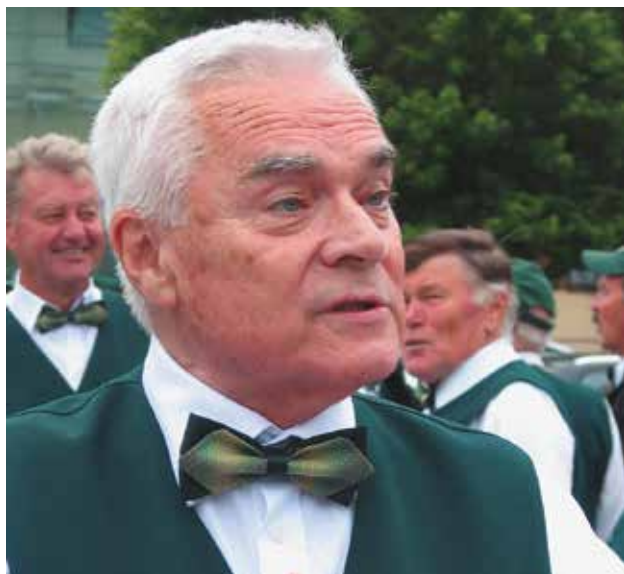
Keywords: music education, brass instruments, mouthpiece.

Uvod v igranje na trobila

Igranje na trobila in s tem opis »nastavka« ter drugih tehničnih pojmov je zelo široko in nedorečeno področje, ker se zgradba čeljusti, ustnic, položaj in velikost jezika ter ustne votline z višino neba razlikujejo od trobilca do trobilca. Na način igranja vplivajo tudi drugi dejavniki, kot so telesne, duševne, umske sposobnosti in delovanje trobilčevega nezavednega, ki se tudi razlikujejo od posameznika do posameznika. Iz tega zornega kota vsak trobilec piše svojo igro igranja na trobilo, skladno s svojimi občutki in zmožnostmi. Kolikor je

trobilcev, toliko je nastavkov in načinov igranja. Mnogo trobilcev pravi, da je vse, kar se dobro sliši, tudi pravilno. Bistvena razlika med različnimi načini igranja pa je, kako se trobilec pri igranju počuti, ali igra z lahkoto oziroma ali ima v ustnicah občutek ugodja – ali pa ga nima in igra s težavo, kar je seveda zadeva fizikalnih zakonov ter načina nastavljanja.

Najpomembnejši je občutek v obrazni maski, ki jo mora imeti dober trobilec. Za dobro igranje na trobilo mora obstajati točno določena napetost ustnic. To napetost je treba stopnjevati pri igranju višjih in visokih leg. Tako je pomembno, kako napnemo ustnice.

Franc Korbar leta 2012 v uniformi Godbe ljubljanskih veteranov, Schlading (Avstrija). Vir: Arhiv Kulturnega društva Godba ljubljanski veterani.

1. Vibracija ustnic

Ton ustvari vibracija ustnic, ki je v bistvu njihovo hitro odpiranje in zapiranje. Ko pihnemo zrak v inštrument, ta s svojim pritiskom razpre ustnici. Z zrakom razprti ustnici se zaradi svoje elastičnosti in napetosti, ki jo ustvarimo z obraznimi mišicami, zopet povrneta v izhodiščno stanje. Proces odpiranja in zapiranja ustnic se ponavlja toliko časa, dokler obstaja vir energije oziroma dokler pihamo v trobilo.

Proces vibriranja ustnic se izvrši, če ena ustnica, zgornja ali spodnja, bolj ali manj prekrije drugo. To prekritje je dejansko minimalno oziroma drugačno pri vsakemu trobilcu glede na njegov ugriz.

Skoraj noben trobilec pri igranju nima ustnic popolnoma v isti ravnini. Izjema so trobilci z naravnim vzporednim ugrizom, pa še pri teh so različne možnosti lege ustnic. Vzporedno postavitev ustnic je zagovarjal ameriški trobilec in pedagog Philip Farkas. Po njegovi teoriji mora trobilec svojo spodnjo čeljust poriniti malo naprej, da je v isti ravnini kot zgornja. Slednja postavitev ni uporabna za trobilce z normalnim ugrizom. Pri normalnem ugrizu je spodnja ustnica v naravnem stanju rahlo pod in za zgornjo. V nižjih legah igranja še ne toliko, v višjih in visokih pa se zaradi dvigovanja hrbta jezika spodnja ustnica in spodnja čeljust dvigujeta

pod in za zgornjo, kar je odvisno od višine igranja in zgradbe čeljusti. Podobno kot pri dveh listih papirja: če dva lista papirja postavimo enega na drugega, vertikalno (navpično) v isto ravnino, in pihnemo, ne more priti do odpiranja in zapiranja listov. In nasprotno: če z enim listom papirja malo prekrijemo drugega, se ob pihanju pojavi to hoteno delovanje. To nastavljanje zelo dobro razlaga Roy Stevens v svoji Stevens-Costellovi metodi. Po njej pihajo eni trobilci v nos (t. i. predugriz), drugi navzdol v brado (normalen ugriz), trobilci z vzporednim ugrizom pa po občutku delno v brado in delno v nos. Podobno to opisuje Donald S. Reinhardt v svojem sistemu Pivot. Pri predugrizu prekrije spodnja ustnica zgornjo, pri normalnem ugrizu postavimo spodnjo ustnico za zgornjo (torej zgornja ustnica prekrije spodnjo) in pri vzporednem obstajata obe kombinaciji, odvisno od občutka trobilca in lege igranja. Prvi, ki pihajo v nos, imajo po naravni legi svojih čeljusti predugriz, to pomeni, da je njihova spodnja čeljust po naravi bolj ali manj pred zgornjo. Pa tudi namenoma igrajo s tem položajem ustnic nekateri trobentači v big bandih. Pri tej postavitvi dobijo trobilci veliko moč ustnic, vendar je to igranje precej surovo in manj fino, kar se v sekciji velikega jazzovskega orkestra v glavnem rabi. Velika večina trobilcev z normalnim ugrizom, kar pomeni, da gredo pri ugrizu spodnji zobje za in pod zgornje zobe, piha malo bolj navzdol in pri visokih legah v brado. Ta ugriz ima največ ljudi, zato se tudi imenuje normalen.

2. Kot nastavljanja

Pomembno je, pod kakšnim kotom trobilec nastavlja ustnik na ustnice.

Trobilni pedagog Heinz Burum izpostavlja nastavljanje, da trobilec v pokončni legi prisloni ustnik k ustnicam (ga nastavi na spodnjo ustnico), začne pihati in dvigovati zadnji del ustnika navzgor proti zgornji ustnici.

Slika 1: Prikaz nastavljanja

V trenutku ko ustnice zavibrirajo, ni več treba obremenjevati zgornje ustnice z dvigovanjem ustnika, saj je to pravilen naklonski kot ustnika tega trobilca, primeren njegovi zgradbi čeljusti.

Pravilen naklonski kot dobimo tudi s postavitvijo roke na ustnice, ki so v položaju A-U ali A-O. Desna fotografija v profilu jasno kaže, da ima vsak trobilec svoj naklonski kot in tudi da leži spodnja ustnica pri normalnem ugrizu bolj ali manj za zgornjo.

Slika 2: Prikaz naklonskega kota nastavljanja

Več znanih trobilskih pedagogov, kot so Roy Stevens, Glenn van Looy, Charlie Porter, Steven Mead, Greg Spence, Brian Bowman, Rolf Quinque, Louis Davidson in Louis Maggio, zagovarja nastavek, ko spodnjo ustnico s prstom potisnemo pod zgornjo. Randy Castell predlaga pri zajemanju zraka izgovorjavo zloga EJ, pri kateri spodnjo ustnico s čeljustjo vred stisnemo k sebi. Glenn van Looy navaja, da ustnik bolj pritisnemo na spodnjo ustnico. Pri tem pihamo v brado oziroma navzdol.

Philip Farkas pa govori o nastavku z vzporedno postavljenimi ustnicami, kar je priporočljivo za trobince z vzporednim ugrizom.

3. Dihanje in pihanje

Dihanje in pihanje trobilcev poteka povsem naravno. Pogosto se omenja dihanje s prepono. Vemo pa, da dihamo s pljuči. Prepona je samo mišica v spodnjem delu trebuha, leži prečno in loči pljuča od trebušne votline. Ko po zajetju zraka najprej v spodnji del, nato še v zgornjega do t. i. polnega vdiha stisnemo trebušne mišice navznoter. Tej sili nasprotuje zrak v pljučih, ki ga samo namišljeno hočemo izpihniti iz trebuha proti sili trebušnih mišic. Ustvari se moč zračnega stebra, prepona se samodejno dvigne in je temu stebri samo v pomoč, zato lahko uspešno igramo.

Pri učenju in poučevanju pomaga predstava, kako zobno kremo stisnemo iz tube, in sicer od spodaj navzgor. Dihanje s spodnjim delom pljuč začutimo, če vohamo cvetlico. Pri nizkem trobilu, ki porabi mnogo več zraka kot trobenta, naj trobilec takoj zajame poln vdih in nato sledi isti postopek pihanja.

4. Nastavljanje ustnika in zajemanje zraka

Pri nastavku je pomembno, kako in kam naj trobilec nastavlja ustnik na ustnice. Eni zagovarjajo, da naj trobilec nastavlja 2/3 ustnika na zgornjo in 1/3 ustnika na spodnjo ustnico in obratno, spet drugi zagovarjajo nastavljanje na sredino ustnic. Heinz Burum zagovarja, da dolžina zgornje ustnice vpliva na lego ustnika pri nastavljanju. Moje osebne izkušnje kažejo, da imajo vpliv na lego nastavljanja dolžina zgornjih zob in ne ustnice. Občutek pravilnega nastavljanja ustnika tvori stičišče zgornjih in spodnjih zob.

Slika 3: Prikaz nastavka ustnika na ustnice

Mnogi pedagogi želijo učencu postaviti ustnik na sredino, kar pa je za učenca z dolgimi zgornjimi zobmi neuspešno. Tak učenec zaradi stičišča zob zato nastavlja nizko, ker mu je to ustvarjalo občutek sredine. Takim učencem lahko svetujemo, naj igrajo na trobilo z večjim ustnikom, kot ga ima trobenta.

O zajemanju zraka govori pozavnist Branimir Slokar, ki priporoča, naj trobilec pri zajetju zraka ustnice sprosti v obliki rahlega smehljava. Jasno je, da pri nastavljanju in igranju ustne kotičke in lične mišice stisne k zobem (navznoter). Tako ne igramo s smejočim se nastavkom ali bolje rečeno z raztegnjenimi ustnicami, kot si lahko mnogi predstavljajo nasmeh, ampak dobi trobilec s stiskom ustnih kotičkov in ličnih mišic navznoter in k zobem dobro oporo za igranje. Ta način zajemanja zraka in igranja se lepo vidi na videopos-

netkih na primer Mauricea Andreja, Mathiasa Höfsa, Doca Severinsena. Louis Davidson in Glen van Looy opisujeta zajemanje zraka tako, da vdihnemo zrak z majhno odprtino obeh ustnic pri ustniku, pri čemer so pri vdihu ustnice sproščene.

Slika 4: Prikaz zajema zraka

V obeh opisanih primerih so pri vdihu ustnice sproščene. Rahel nasmeh pri Slokarjevem primeru postavi spodnjo ustnico samodejno rahlo za zgornjo. Pri drugem primeru vdiha pa se z odprtimi usti ustnice postavijo v naraven, sproščen položaj, da je pri normalnem ugrizu spodnja ustnica rahlo za zgornjo. Slednje je odvisno od trobilčevega ugriza in debeline spodnje ustnice, kar dostikrat na pogled predrugači masko ustnic pri igranju. Pri trobilcu z debelo spodnjo ustnico bo videti, da nastavlja skoraj vzporedno oziroma da so njegove ustnice skoraj druga na drugi.

Obstaja veliko načinov nastavljanja. Vsem pa je skupno, da je zaželena primerna ustnična napetost.

Julien Porret razlaga nastavljanje tako, da konico jezika nastavimo med zobe in pihnemo zlog TÜ, kot bi hoteli izpljuniti drobtinico kruha iz ust. Črko Ü dobimo tako, da istočasno izgovorimo črki U in I. Črka U pomeni silo šobice, črka I pa silo smehljaja. S tema dvema protisilama ustvarimo potrebno ustnično napetost.

Po Rolfu Quinqueju se konica jezika nastavlja na sečišče zgornjih zob in neba. Inštrument se nastavi na rahlo na odprte ustnice, ki še dodatno ustvarijo rahel stisk ustnih koticov navznoter. Ustvari se vzmet med ustnicama, ki deluje kot protisila ustnim koticom oziroma se vidi kot smehljaj.

Jezik v ustih vrši zaporo zraku in njegov odboj navzdol ter s tem njegov svobodni prehod v inštrument. Pravo zaporo napravimo s prednjim delom hrbta jezika. Louis Davidson izpostavlja, da konico jezika postavimo tam nekje, kjer se zgornji zobje nehajo in se začne nebo.

Tako naredimo z ustnimi koticčki rahel smehljaj, ki ga istočasno utrdimo tudi z ustnimi koticčki, torej stisnemo navznoter in k zobem.

Philip Farkas, Charlie Porter in Greg Spence govorijo o istočasni sili šobice in smehljaja. Steven Mead izpostavlja igranje v obliki šobice in žvižga (stiskanje ustničnega krogca), kjer prav tako uporabljamo silo šobice in smehljaja, še posebej v višjih in visokih legah.

Pedagogi, kot so Jonathan Harnum, Bill Binc, David Bilger, in izdelovalec ustnikov Bruno Tilz zagovarjajo nastavljanje v obliki črke M (z dodanim rahlim nasmehom), pri čemer trobilec stisne ustne koticčke k zobem. V Sloveniji se je uveljavila postavitev ustnic, kot jih imamo pri izgovorjavi zloga DIM.

Pri obliki nastavljanja z DIM, ko zgornja ustnica prekrije spodnjo in so ustnice v naravni legi trobilca, sta položaj in funkcija ustnic podobna, a ne ista kot pri položaju nastavljanja z A-U ali A-O. Pri nastavljanju z DIM so ustnice že takoj na začetku bolj stisnjene (posebno v sredini). Pri nastavljanju z A-U ali A-O pa ostanejo ustnice v ustniku bolj sproščene.

Zajetje zraka in postavitev ustnic v šobo ali žvižg se danes pojmuje kot postavitev ustnic v A-U (tako opisujejo na primer Greg Spence, Louis Maggio, Steven Mead, Charlie Porter). Louis Maggio je pri tej postavitvi ustnic opozoril, da je treba spodnjo ustnico postaviti pod in za zgornjo ustnico s pomočjo prsta ter jo nasloniti na notranjo stran zgornje ustnice. S tem se zapre ustnici neposredno pri ataki, kar omogoči takojšnjo vibracijo ustnic oziroma njihovo odpiranje in zapiranje. Ustni koticčki ostanejo vseskozi na mestu, kjer so zobje sekalci. Pri tem ustne koticčke stisnemo navznoter in k zobem tako, da pihamo navzdol. Slednje nastavljanje je znano pod imenom *Affenansatz* (v prevodu opičji nastavek), ker je videti kot opičja odprta usta. Pravilno postavitev tega nastavka dobimo s postavitvijo roke pred usta. Spodnja ustnica se samodejno postavi v trobilčev, njemu odgovarjajoč položaj. Nato se vklopita sila ustnih koticov (navznoter) in protisila smehljaja.

Randy Casteel pri nastavku zagovarja ustnice v začetnem položaju A-U. Pri zajetju zraka izgovori zlog EJ, pri čemer se spodnja ustnica in čeljust pomakneta nazaj, k sebi. Atako izvršimo z izgovorjavo oziroma z

izpihom zloga KJU. Sila ustnih koticov navznoter to nastavljanje še bolj omogoči. Hrbet jezika se odbije od neba in povzroči lepo vibracijo ustnic.

5. Jezik

Pri igranju trobil ima pomembno vlogo postavitvev jezika.

Večina trobilskih pedagogov (na primer Arturo Sandoval, Rolf Quinque, dr. Brian Bowman, Ken Larson, Donald S. Reinhardt z metodo Pivot in Roy Stevens) priporoča nastavljanje konice jezika za zgornje zobe. Porret, kot je bilo omenjeno že prej, pa nastavlja konico jezika med zobe in pihne na zlog TŮ, kot bi iz ust pljunili drobtinico kruha.

Pojavljajo se tudi metode, da.

Claude Gordon postavlja masko v obliki kroga (A-O) s konico jezika za spodnje zobe oziroma tako, da je jezik na dnu ustne votline, pri čemer se vertikalno dviguje hrbet jezika (A-E-I). Po njegovi metodi se igra višje in visoke lege na trobilu s stiskanjem ustničnega krogca in z dvigovanjem hrbta jezika A-E-I.

Tudi to sem preizkusil, vendar sem imel občutek, da je jezik premalo fleksibilen, okreten, ker je s konico preveč fiksiran ali prilepjen za spodnje zobe.

Baspozavnist Paul Pollard prikazuje na posnetkih na spletu, kako v ekstremno nizki legi nastavlja konico jezika močno med ustnice, v visoki legi pa se jezik umika nazaj in se konica jezika rahlo dviguje. Nastavljanje konice jezika med zobe je značilno tudi za trobentača Reinholda Friedricha ter za pokojna slovenska trobentača Jožeta Žitnika in Zorana Ažmana. Trobentač Charlie Porter pa nastavlja konico jezika na notranjo stran obeh ustnic.

Mesto postavljanja konice jezika je težko določiti. Zato je to prepuščeno občutku trobilca, ko se njegov jezik pri dobri maski sam od sebe postavi na pravo mesto. Bolj kot konica jezika pa je pomemben hrbet jezika, ki zapre in odpre pot zraku.

Iz opisanega izhaja, da je razlaga mesta postavljanja jezika zelo relativna, ker vsak avtor razlaga in opisuje po svojem občutku, kar mu najbolj ustreza.

6. Ugotovitve Franca Korbarja

Po dolgoletnem preskušanju različnih načinov nastavljanja je meni najbolj ustrezalo **nastavljanje, ko z ustničnim krogcem objamem konico jezika**. Pri tem jezika ne porinem globoko med ustnice, ampak se ustavi na notranji strani obeh ustnic. Ta način je predvsem enostaven, logičen in pravilno opisuje igranje v višjih in visokih legah.

Lasten občutek nam najbolj pomaga, da začutimo postavitvev obrazne maske, in sicer A-U ali A-O. Pri tej postavitvi so ustnice pred atako najbolj sproščene. Ustnice so v sredini odprte in sproščene, spodnja ustnica je po naravni postavitvi malo za zgornjo. Primeren naklonski kot za trobilčeve čeljusti se določa s postavitvijo roke na odprta usta (gl. sliko 2), pri čemer naj bi bile ustnice enako obremenjene.

Naklonski kot, kot ga imamo pri postavitvi in zajemanju zraka, uporabimo tudi pri igranju na inštrument. Pihamo rahlo poševno navzdol, ne da bi se tega zavedali (gl. sliko 5). Ker se dviguje hrbet jezika, tudi izpihani zrak spremeni svojo smer, vendar se to izvrši samodejno in nam zavestno ni treba usmerjati zraka še bolj navzdol. Pihamo po svojem občutku naravnost, kar je seveda pogojeno z našim naravnim ugrizom. V izredno visokih legah se zrak samodejno usmeri proti bradi.

Slika 5: Prikaz pihanja navzdol

Začetni položaj ustnic in nastavitvev inštrumenta na ustnice je A-U ali A-O. S tem je maska nastavljanja že pripravljena, s čimer mislimo na uporabo obeh protisil oziroma na uporabo ustničnega krogca. Ustnice so na začetku sproščene, tako kot jih imamo pri poljubčju ali žvižgu.

Način postavljanja jezika je ta, da z ustničnim krogcem objamemo konico jezika oziroma po Porretu nastavimo konico jezika na notranjo stran obeh ustnic

jezik, med zobe. Začetni položaj ustne maske za nastavljanje pred zajemanjem zraka z A-U ali A-O.

Slika 6: Prikaz začetnega položaja ustnic

Kadar igramo višje lege, zrak, ki ga pihamo, z večjo hitrostjo udari na ustnice, zato moramo z ustnično napetostjo kljubovati moči in hitrosti zraka, ki deluje navzven. To napetost ustnic moramo uporabiti tudi v primeru, ko hočemo igrati ton na isti višini z veliko večjo jakostjo. Takrat tudi zrak udari z večjo močjo na ustnice, zato moramo z ustnično napetostjo tudi pri tem kljubovati sili zraka. Pomembno je vedenje, da se hrbet jezika ne dviguje. Slednji se dviguje samo pri igranju višjih in visokih leg.

Pri zelo nizki legi spremenimo kot nastavljanja. Instrument bolj naslonimo na zgornjo ustnico, čeljust pa še bolj odpremo.

Slika 7: Nastavek pri nizki legi

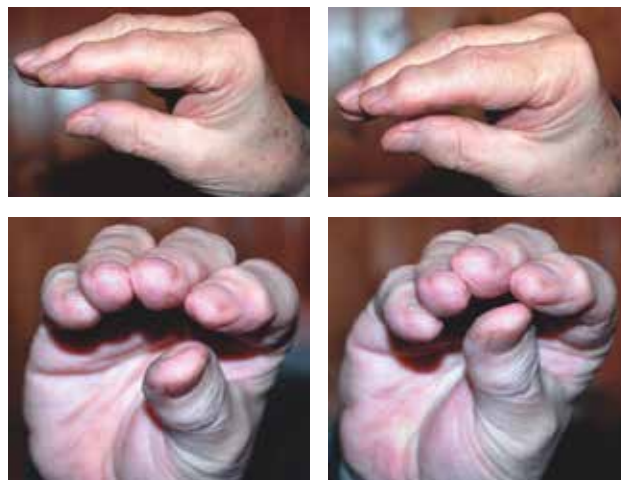
Jezik uporabljamo za igranje različnih višin in za točne začetke igranja (TA, TE, TI). Poleg tega ga uporabljamo tudi za igranje vibrata. S hrbtom jezika, ki ga pri igranju rahlo dvignemo, dvignemo ton in ga s spustom jezika zopet uravnesimo na prejšnjo višino (TA-JA-JA-JA). To delovanje, z jezikom gor in dol, vadimo po svojem občutku, ki nas estetsko zadovoljuje. Tako vibrato ustvarjamo z dvigovanjem in spuščanjem hrbta jezika (gl. metodo *Asa* po Rolfu Quinqueju). Pri trobenti se uporablja tudi ročni vibrato, ki pa je bolj robusten, in pri pozavni z desno roko, če je trobilec desničar.

Slika 8 prikazuje razlike med napačnim in pravilnim nastavljanjem. Desna fotografija kaže princip delovanja obeh protisil. Stisk ustnih koticov navznoter in nasmeh obeh ustnic, ki ga napravimo pri naravni postavitvi ustnic, s spodnjo ustnico rahlo za in pod zgornjo ustnico oziroma pri naravnem nasmehu z ustnicami kot pri stisku ustničnega krogca. Leva fotografija pa kaže samo pretirano šobljenje.

Slika 8: Prikaz napačnega in pravilnega nastavljanja

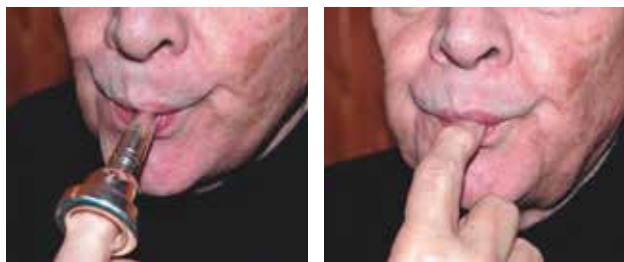
Slika 9 stisk ustnic na enostaven in učinkovit način prikazuje z rokami. Enako kot palec desne roke ostane pri stisku prstov za in pod zgornjimi prsti, tako se tudi spodnja ustnica pri uporabi obeh protisil ali stisku ustničnega krogca počasi pomika pod in za zgornjo ustnico, kot se to vidi pri stisku prstov. Ustnic torej ne šobimo pretirano navznoter, ampak jih stisnemo navpično, kar stori uporaba obeh protisil, to je s stiskom ustnih koticov navznoter in s silo smehljaja obeh ustnic ali s stiskom ustničnega krogca.

Slika 9: Prikaz stiska ustnic z rokami

Slika 10 prikazuje nastavljanje, ko z ustničnim krogcem objamemo ustnik in pihnemo. Ker je ustnik na drugi strani zatisnjen, zrak ne more steči iz ust, zato se celoten sistem mišičevja ustničnega krogca še bolj sti-

sne. Tudi ko z ustničnim krogcem objamemo prst in poskusimo pihniti, dobimo popolnoma enak odziv.

Slika 10: Vaje za nastavljanje

Poznamo nekaj vaj za nastavljanje. Na primer vajo, pri kateri s konico jezika tapkamo med zobe. Ali pa vajo, pri kateri nastavimo konico jezika na spodnjo stran spodnje ustnice, hrbet jezika pa dvigujemo in spuščamo (A-I-A-I-A). Pomembno je, da konico jezika vseskozi obdržimo na spodnji ustnici. Na spodnji fotografiji je prikaz jezika pri vokalu I, kjer je hrbet jezika močno dvignjen. V tem položaju, ko je konica jezika obrnjena navzdol, dobi hrbet jezika pri dvigovanju veliko moč, kar nam omogoči lažje igranje v visokih legah.

Slika 11: Prikaz jezika pri vokalu I

Poznamo tudi posebno nastavljanje, ki je v rabi samo v ekstremnih primerih. Po zajetju zraka s stiskom ustničnega krogca začnemo igrati. Medtem pa istočasno skozi nos zajemamo zrak. Naše igranje je s tem neprekinjeno.

Sklep

Vsak trobilec najde svoj način, če sledi svojim občutkom. Tudi lega spodnje čeljusti je nekaj popolnoma osebnega, specifičnega, ker ima vsak trobilec svojstven ugriz, različno grajene ustnice, in je zato nastavitve odvisna od omenjenih predispozicij. Važno je le, da je lega trobilčevih čeljusti v njemu naravnem položaju, kakršnega dobi s postavitvijo roke na ustnice, ki so pri pologu roke enako obremenjene.

Za konec pa samo povzetek osnovnih pravil nastavljanja. Inštrument nastavimo vedno na vlažna, oslinjena, sproščena, odprta usta v A-U ali A-O (poljubček). Ne pozabimo na primeren naklonski kot. Ko zajamemo zrak, konico jezika objamemo z ustničnim krogcem in takoj atakiramo TA, TE, TI ali DA, DE, DI. Za vsak nastavljen ton moramo z vajo dobiti občutek primerne ustnične napetosti (stisk ustničnega krogca), višine hrba jezika in primerne zračne podpore. Pihamo rahlo poševno navzdol, v višjih legah v brado. To bi lahko imenovali fokusiranje nastavljanja.

Viri

Burum, Heinz. 1996. *Geheimnis des richtigen Ansatzes*. Editions Bim.

Castel, Randy. Videoposnetki z navodili o načinu igranja trobil.

<https://www.youtube.com/watch?v=BO7x6oF1x7o>

<https://www.youtube.com/watch?v=wO5rWJDZIIIM>

<https://www.youtube.com/watch?v=vQItovRC1a0>

<https://www.youtube.com/watch?v=IntJWfX8-tw>

Farkas, Philip. 1982. *Trobila: umetnost igranja*. DZS.

Porter, Charlie. 2018. *How to Form a Trumpet Embouchure*. Charlie Porter Press. <https://www.charlieportermusic.com/shop>

Stevens, Roy. 2012. *Embouchure Self-Analysis & The Stevens-Costello Embouchure Technique (Complete)*, 2nd edition. Create Space.